

ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ СПЕЦКУРСІВ, ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ТА МЕТОДИК НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ

В статті розглянуті особливості організації професійної підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. Важливим аспектом становлення системи професійної освіти у вищих навчальних закладах є перепідготовка викладачів та їх адаптація до нових реалій вищої освіти. Сучасні підходи до удосконалення системи професійної освіти передбачають: введення нових спецкурсів, що сприяють узагальненню, систематизації отриманих знань або розширенню кола професійних знань фахівця; запровадження освітніх програм, що спрямовані на розкриття нових тенденцій розвитку освіти; обґрунтування методик навчання, що дозволяє не порушуючи змісту навчання підвищити ефективність професійної підготовки майбутніх викладачів.

Ключові слова: майбутній викладач; спецкурс; методика навчання; освітні програми; професійна підготовка; студент.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх викладачів вищих навчальних закладів до проведення навчальних занять як правило здійснюється комплексно при вивченні різних тождних дисциплін і як правило без врахування специфіки застосування набутих знань та умінь при роботі з аудиторією. Така підготовка виходить поверхневою, тобто не відбувається формування досвіду спілкування з аудиторією. Цей недолік можна усунути лише під час проходження студентами педагогічної практики.

З метою подолання даного недоліку при підготовці майбутніх викладачів вищі навчальні заклади почали запроваджувати різноманітні спецкурси, залучати студентів до освітніх програм та вдосконалювати методику навчання, що дозволяє узагальнити та сформулювати систему знань контакту з навчальною групою на занятті.

Метою статті є аналіз використання нових спецкурсів, освітніх програм та методик навчання при підготовці майбутніх викладачів вищих навчальних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Достатньо поширеним напрямком удосконалення підготовки майбутніх фахівців дослідники обирають запровадження нових курсів, спецкурсів та освітніх програм. Це питання достатньо глибоко висвітлене у роботах О.А. Богданової, Г.С. Звягіної, О.О. Лімонової, Л.П. Лисовської, Л.П. Саковича, Є.О. Шарунова та ін.

Є.О. Шарунов зазначає, що важливим уявляється організувати на базі вищих навчальних закладів професійну підготовку спеціалістів, а також магістрів (викладачів) освіти з метою забезпечення навчальних закладів висококваліфікованими кадрами. Треба в рамках підготовки за спеціальностями та напрямками педагогічної освіти ввести необхідні спеціалізації й майстер-програми з урахуванням потреб навчальних закладів (Інтернет-конференція "Підготовка вчителя до здійснення профільного навчання" від 15.05.2009).

Традиційна підготовка студентів до здійснення майбутньої професійної діяльності найчастіше полягає у вивченні методики викладання конкретних тем та розділів дисципліни на загальноосвітньому та поглибленому рівні. Після такого навчання майбутні викладачі вищого навчального закладу мають певні уявлення про роботу в межах державного стандарту освіти.

У той же час, на думку О.А. Богданової випускники, які здобували педагогічну освіти залишаються слабо підготовленими до викладання спецкурсів, які повинні найбільш повно враховувати інтереси і потреби студентів. Задоволення запитів студентів конкретних спеціальностей часто можливе лише в результаті проектування відповідних спецкурсів безпосередньо в цих освітніх установах. Отже, система підготовки майбутніх викладачів має бути націлена на формування ряду проєктувальних умінь, оволодіння якими дозволить їм ефективно організувати навчальний процес у рамках професійної освіти [4].

З метою удосконалення методичної підготовки майбутніх викладачів для здійснення професійної діяльності Г.С. Звягіна пропонує введення спецкурсу, при вивченні якого студенти засвоюють методику викладання дисциплін, а взаємодія в системі "викладач-студент" будуватиметься на повазі честі та гідності його учасників [7].

Л.П. Сакович підготовку майбутніх викладачів пропонує здійснювати на основі введення додаткової освітньої програми та інноваційної освітньої структури, що забезпечує безперервну схему перепідготовки викладачів: сесійне навчання – тренінги на дослідних площадках – педагогічна практика – дистанційно-методична підтримка слухачів у міжсесійний період [10].

Важливим є питання формування готовності майбутніх викладачів до педагогічного супроводу студентів в умовах професійної підготовки. О.О. Лімонова у даному аспекті пропонує введення спецкурсу за допомогою якого можна провести формування компонентів готовності (емоційно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний) до педагогічного супроводу студентів в умовах вибору професії [8].

Аналогічно, Л.П. Лисовська пропонує через викладання спецкурсу посилити підготовку майбутніх викладачів до реалізації технології диференційного навчання у профільних класах [9].

Отже, пропонуючи запровадження спецкурсів та освітніх програм дослідники прагнуть розв'язати лише окремі аспекти проблеми підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. Такий шлях є виправданим за умови швидкого (задовільного) подолання негативного дисбалансу між необхідним та наявним рівнем підготовки викладачів ВНЗ. Сьогодні даний напрямок можна визначити як оптимальний вихід, що передбачає розв'язання проблеми невідповідності випускників вищого навчального закладу до професійної діяльності. Але це перш за все тимчасові заходи.

Виклад основного матеріалу. Необхідно здійснювати більш ґрунтовну підготовку майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. Дана мета повинна пронизувати увесь процес навчання студентів у педагогічному навчальному закладі, тобто система фахової

підготовки повинна здійснюватись комплексно з розглядом окремих аспектів професійної підготовки студентів у межах кожного курсу, що викладається у ВНЗ.

Таким чином, перспективними є дослідження питань використання нових методик підготовки студентів до роботи у ВНЗ в межах різних курсів професійної підготовки майбутніх викладачів.

Розглядаючи окремі аспекти методичної підготовки майбутніх викладачів І.В. Седельникова зводить розуміння такої підготовки до обґрунтування змісту занять лабораторного практикуму з методики викладання дисципліни на основі урахування процесів диференціації та індивідуалізації навчання. На думку автора така підготовка буде ефективною, якщо в процесі навчання будуть використовуватись інформаційно-комунікаційних технологій, нові прилади та обладнання, а основою формування у студентів відповідних умінь буде метод аналізу ситуацій, що виникають при практичній роботі [11].

Важливим аспектом становлення системи професійної освіти у вищих навчальних закладах є перепідготовка викладачів та їх адаптація до нових реалій вищої освіти.

І.М. Бочарова досліджуючи підготовку студентів педагогічних університетів до викладацької діяльності, наголошує на необхідності виконання наступних умов методичної підготовки студентів: використання принципів особистісно-орієнтованого навчання (індивідуалізації, самостійності, самореалізації та персоналізації), використання сучасних інформаційних технологій навчання, пріоритет теоретичних знань при вивченні методики викладання дисципліни [5].

Н.А. Артеменко розглядаючи підготовку майбутніх викладачів зазначає, що вона повинна здійснюватись в умовах самостійної роботи, продуктивного спілкування у малих групах, використання інтерактивних освітніх технологій (ділові ігри, тренінги, навчальне проектування) [3].

У своєму дослідженні О.Ю. Яковлева пропонує при удосконаленні методичної підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів слід доповнити її новими компонентами, що пов'язані із задачами реалізації профільної диференціації навчання. Для цього на думку автора слід удосконалити зміст дисциплін з методики викладання [13].

М.Ю. Антропова в проведеному дослідженні зазначає, що виникла необхідність підвищення професійного рівня викладачів. Для усунення даного недоліку автором пропонується розширити спектр освітніх технологій, що повинні використовувати викладачі [2].

Н.О. Юрпольська стверджує, що особливу актуальність для викладача набуває зараз проблема формування самостійності мислення учнів, спроможність отримувати, аналізувати інформацію і приймати адекватні рішення, використовувати в практичній діяльності нові інформаційні технології. Суспільно-необхідною стає диференціація навчання відповідно до здібностей учнів, урахування їх реальних можливостей, потреб, інтересів і нахилів. На практиці це виражається в різноманітних методах і формах індивідуалізації і диференціації, адаптації навчання до вікових та індивідуальних особливостей учнів через використання технологій кооперативного навчання, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань (Інтернет-конференція "Підготовка вчителя до здійснення профільного навчання" від 15.05.2009).

Ю.В. Вороніна досліджуючи формування професійної готовності педагога визначає організаційно-педагогічні умови формування готовності: врахування специфіки професійної діяльності педагога; систематична координація та регулювання процесу навчання; науково-методична підтримка навчального процесу педагогом [6].

До основних задач методичної роботи Л.М. Швачунова відносить: здійснювати діагностику потреб та освітніх запитів педагогів; оновлювати науково-теоретичні знання педагогів у галузі навчальних дисциплін, науково-педагогічних досліджень у сфері освіти, педагогічної методології; організувати дослідницьку діяльність педагогів з апробації прийомів, методів, засобів, орієнтованих на оволодіння студентами ключових компетентностей особистості; розробляти науково-методичні рекомендації з оволодіння

педагогічними технологіями процесу професійного навчання; виявляти, узагальнювати, поширювати цінний досвід педагогів, які працюють в умовах профільного навчання; сприяти мотивації і стимулюванню педагогів щодо актуалізації ключових компетентностей в умовах професійного навчання [12].

У дослідженні Н.А. Алік розглядається важлива проблема обґрунтування і розробки методики допрофесійної підготовки майбутніх викладачів з метою вступу до вищого педагогічного навчального закладу [1].

Даний аспект є важливим оскільки він дозволяє створити замкнений цикл підготовки майбутніх викладачів вищого навчального закладу. Вибір випускником педагогічного навчального закладу в такому разі проходить більш свідомо, а відтак і підготовка фахівця буде відбуватися на більш високому рівні.

Т.М. Нечипорук наголошує на важливості науково-методичної підготовки викладачів. Оскільки, це процес набуття й використання теоретично систематизованих об'єктивних знань науки (дисципліни), закономірностей її викладання в навчальному закладі, а також формування та творчого використання специфічних умінь і навичок, необхідних викладачу для здійснення професійної діяльності, з іншого боку – підготовка до майбутньої науково-методичної діяльності. Вона є запорукою успіху та впевненості викладача в професійній діяльності, його творчого потенціалу, вміння адаптуватися в швидкозмінних ситуаціях у зв'язку з переходом до диференційованого навчання (Інтернет-конференція "Підготовка вчителя інформатики до здійснення профільного навчання" від 15.05.2009).

На основі проведеного аналізу дослідження Н.О. Юрпольської встановлюємо, що викладачу потрібно розуміти основні завдання професійного навчання (Інтернет-конференція від 15.05.2009):

1) створення умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб студентів у процесі їх підготовки;

2) виховання у студентів любові до праці, забезпечення умов для їхнього життєвого і професійного самовизначення, формування готовності до свідомого оволодіння майбутньою професією;

3) формування соціальної, комунікативної, інформаційної, технічної, технологічної компетентності студентів, спрямування на майбутню професійну діяльність;

4) забезпечення наступно-перспективних зв'язків між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного напрямку чи спеціальності підготовки.

Проводячи дослідження Т.М. Нечипорук визначає кваліфікаційні вимоги до педагогічних працівників з урахуванням підготовки до професійної підготовки студентів. Так викладач повинен знати: предмет викладання; методику викладання. Повинен володіти вміннями: діагностико-прогностичними; організаційно-регульовальними; контрольно-коригуючими; фаховими; спеціальними (Інтернет-конференція "Підготовка вчителя інформатики до здійснення профільного навчання" від 15.05.2009).

Висновок. Здійснення професійного навчання потребує від викладача розробки відповідного навчально-методичного забезпечення, використання специфічних форм і методів роботи зі студентами, що мають підвищену мотивацію до навчання, вимагає відповідної перепідготовки і підвищення кваліфікації викладача, модернізації матеріально-технічної бази. Професійну підготовку студентів викладач може організувати через навчальні заняття (лекції, семінари тощо), факультативи, дистанційні курси, екстернат.

Нові вимоги до викладача в умовах переходу до компетентнісного підходу в освіті диктують необхідність подальшої модернізації педагогічної освіти та підвищення кваліфікації діючих педагогічних кадрів.

Для реалізації даної задачі необхідно розробити моделі структури та змісту підготовки фахівців для системи освіти на основі сучасних підходів до організації вищої педагогічної освіти, що повинно включати випереджальне опрацювання моделі стандартів. Нові моделі вищої педагогічної освіти задають необхідну середньо- та довгострокову перспективу. Разом із тим у найближчі кілька років основний обсяг викладацької роботи у вищій школі буде

вести діючий педагогічний корпус.

У цьому зв'язку для забезпечення необхідного рівня професійної підготовки студентів передбачити всім викладачам пройти підвищення кваліфікації чи перепідготовку й одержати відповідне посвідчення (сертифікат).

Перспективи подальших досліджень: обґрунтування компетентісно-орієнтованої підготовки майбутніх викладачів; розробка програми підготовки викладачів до розробки нових курсів та освітніх програм.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алік Н.А. Допрофесійна підготовка майбутніх учителів освітньої галузі "Технологія" в умовах профільного навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Алік Наталія Анатоліївна. – Чернігів, 2009. – 224 с.

2. Антропова М.Ю. Организационно-педагогические условия повышения квалификации учителей профильных педагогических классов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Антропова Марина Юрьевна. – М., 2003. – 234 с.

3. Артеменко Н.А. Подготовка будущих учителей-словесников к реализации профильного обучения на основе компетентностного подхода: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Артеменко Надежда Анатольевна. – Томск, 2007. – 250 с.

4. Богданова Е.А. Дидактическая система подготовки студентов к проектированию учебного процесса в рамках школьного компонента профильного обучения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Богданова Елена Анатольевна. – Самара, 2006. – 176 с.

5. Бочарова И.Н. Подготовка студентов педагогических отделений университетов к преподаванию математики в профильной школе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Бочарова Ирина Николаевна. – Якутск, 2007. – 209 с.

6. Воронина Ю.В. Формирование профессиональной готовности педагога к реализации профильного обучения старшеклассников в системе дополнительного педагогического образования: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Воронина Юлия Владимировна. – Оренбург, 2008. – 239 с.

7. Звягина А.С. Методические средства подготовки будущих учителей информатики для осуществления профильного обучения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Звягина Анна Стефановна. – М., 2005. – 204 с.

8. Лимонова О.О. Формирование готовности будущего учителя к педагогическому сопровождению подростков в условиях предпрофильной подготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Лимонова Ольга Олеговна. – Ставрополь, 2008. – 240 с.

9. Лисовская Л.П. Подготовка будущих учителей к реализации технологии дифференцированного обучения биологии через профильные классы: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Лисовская Людмила Петровна. – Калуга, 2005. – 241 с.

10. Сакович Л.П. Подготовка учителей естествознания для профильной школы по дополнительной образовательной программе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Сакович Людмила Петровна. – Владивосток, 2007. – 196 с.

11. Седельникова И.В. Лабораторный практикум по методике обучения физике в системе подготовки студентов к работе в профильной школе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Седельникова Ирина Владимировна. – М., 2006. – 233 с.

12. Швачунова Л.М. Актуализация ключевых компетенций педагогов профильного обучения общеобразовательной школы: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Швачунова Лариса Михайловна. – Новокузнецк, 2009. – 194 с.

13. Яковлева Е.Ю. Совершенствование стемы методической подготовки учителей информатики в условиях введения профильного обучения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Яковлева Елена Юрьевна. – М., 2005. – 156 с.

Рецензент: д.пед.н., доц. Сопівник Р.В. завідувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України

к.пед.н., доц. Пригодий А.В., д.пед.н., доц. Пригодий Н.А.
**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ СПЕЦКУРСОВ, ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ И
МЕТОДИК ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВУЗОВ**

В статье рассмотрены особенности организации профессиональной подготовки будущих преподавателей высших учебных заведений. Важным аспектом становления системы профессионального образования в высших учебных заведениях является переподготовка преподавателей и их адаптация к новым реалиям высшего образования. Современные подходы к совершенствованию системы профессионального образования предусматривают: введение новых спецкурсов, способствующих обобщению, систематизации полученных знаний или расширению круга профессиональных знаний специалиста; внедрение образовательных программ, направленных на раскрытие новых тенденций развития образования; обоснование методик обучения, позволяет, не нарушая содержания обучения повысить эффективность профессиональной подготовки будущих преподавателей.

Ключевые слова: будущий преподаватель; спецкурс; методика обучения; образовательные программы; профессиональная подготовка; студент.

Ph.D. Prygodii A.V., Ph.D. Prygodii N.A.

**THE USE OF NEW SPECIALIZED COURSES, EDUCATIONAL PROGRAMS AND TEACHING
METHODS IN THE PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF HIGH SCHOOLS**

The article describes the features of the organization of training future teachers of higher educational institutions. An important aspect of a system of vocational education in higher education is retraining of teachers and their adaptation to the new realities of higher education. Modern approaches to improve the system of vocational education include: the introduction of new specialized courses that promote generalization, systematization of acquired knowledge or expand the range of specialist expertise; implementation of educational programs aimed at discovering new trends in the development of education; study teaching methods, allows without breaking the training content to increase the effectiveness of training future teachers.

Keywords: future teacher; special course; methods of teaching; educational program; training; student.